

Garlībs Helvigs Merķelis
Garlieb Helwig Merkel
1769-1850

Merķeļa kolekcija
Sammlung Merkel

*Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka, Rokrakstu un reto grāmatu nodaļa
Akademische Bibliothek der Universität Lettland, Abteilung für seltene Bücher und Handschriften*

Vēlā Apgaismības laikmeta literāts, publicists un izdevējs Garlībs Helvigs Merķelis atstājis samērā plašu vēstuļu, piezīmju, dažādu projektu un uzmetumu mantojumu. Būtiska daļa no Merķeļa sarakstes un viņa manuskriptiem atrodas LU Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā.

Garlība H. Merķeļa rokraksti pārņemti no bijušās Rīgas pilsētas bibliotēkas krājuma. Ievērojamais vācbaltu publicists un diplomāts Jūliuss Ekarts (*Julius Eckardt*, 1836-1908) ap 1870. gadu nodeva bibliotēkas direktoram un vēsturniekam Georgam Berkholcam (*Georg Berkholz*, 1817-1886) Merķeļa saraksti; vēlāk, 1892. gadā, Ekarts bibliotēkai piedāvāja arī Merķeļa piezīmes un uzmetumus. Jūliuss Ekarts Merķeļa materiālus savā īpašumā bija ieguvis no kāda radnieka (sk. Ms. 930c, Nr. 53).

Merķelis pats apzinājās sava rokrakstu krājuma kultūrvēsturisko vērtību. Tāpēc mūža otrajā pusē viņu nodarbināja jautājumi par šīs sarakstes saglabāšanas un izdošanas iespējām. Ap 1819. gadu Merķelis norādīja, ka vēlas, lai sarakste pēc viņa nāves tiktu nodota (vai pārdota) Rīgas pilsētas bibliotēkai vai Tērbatas Universitātes bibliotēkai, ja viņa abi dēli negribētu vēstules paturēt (sk. Ms. 930b, Eintrag 1).

Merķelis turpat norādīja, ka viņa sarakste jāiesien. LUAB Merķeļa krājums liecina, ka vēlme tikusi respektēta: šo kolekciju veido seši (6) tumšsarkanos vākos iesieti sējumi. Būtiska un paliekoša vērtība G. H. Merķeļa krājuma zinātniskajā izpētē ir LPSR Zinātņu akadēmijas Fundamentālās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu sektora bibliogrāfes, agrāk folkloristes Hertas Vaitas (1908-1997) sastādītajam rādītājam “Garlība Merķeļa rokraksti Latvijas PSR Zinātņu akadēmijā: katalogs” (Rīga: Zinātne, 1968, 1972).

Merķeļa rokrakstu krājumam piemīt specifiska iezīme: visiem sešiem sējumiem ir tikusi izveidota t. s. caurejošā lappušu numerācija, kas piešķirta apmēram 20. gadsimta vidū. Ņemot vērā to, ka šī numerācija apgrūtina katra atsevišķa sējuma un tajos apkopoto tekstu detalizētu un kritisku raksturojumu izveidi, kas atbilst praksē lietotiem modernu aprakstu kritērijiem, tad turpmāk šī “mantotā” lappušu numerācija tiks ignorēta. Tās vietā tiks lietota jauna numerācija, kas adekvāti atklāj atsevišķa sējuma struktūru.

Sammlung Merkel 1: Ms. 930. LUAB R, inv. Nr. R4281
Merkels Briefwechsel / Merķeļa sarakste

Sammlung Merkel 2: Ms. 930a. LUAB R, inv. Nr. R4282
Merkels Briefwechsel / Merķeļa sarakste

Ms. 930 un 930a kopā glabājas 82 vēstules. Sarakste aptver gan Merķelim sūtītās, gan viņa paša rakstītās vēstules. Abos sējumos vēstules atrodamas Merķeļa kārtojumā, pamatā hronoloģiskā secībā.

Sammlung Merkel 3: Ms. 930b. LUAB R, inv. Nr. R4283

Merkels Notizen über seinen Briefwechsel / Merķeļa piezīmes par savu saraksti. 30 lpp. / S. Ap / um 1819

Sammlung Merkel 4: Ms. 930c. LUAB R, inv. Nr. R4284

Merkels Notizen gemischten Inhalts, Gedanken, Anekdoten, Bemerkungen, Einfälle, Beobachtungen, Miscellen, Brouillon / Merķeļa jaukta saturs piezīmes, pārdomas, anekdotes, uzmetumi, komentāri, novērojumi, atmiņas, ap / um 1822, 1839, 1840, 1841, 1842, 1844, 1845, 115 lpp. / S.

Im Band sind zwölf Zeitungsausschnitte in deutscher und lettischer Sprache eingelegt / Sējuma beigās divpadsmit izgriezumi no periodikas vācu un latviešu val., 1817-1870.

Sammlung Merkel 5: Ms. 930d. LUAB R, inv. Nr. R4288

1. Dr. G. Merkels politische Thätigkeit in Russland bis 1813 / Dr. G. Merķeļa politiskā darbība Krievijā līdz 1813. gadam

2. Schriftwechsel den Übert[r]itt des Generals York betreffend [von fremder Hand] / Sarakste par ģenerāļa Jorka pušu maiņu [citā rokrakstā]

Im Inhalt des Bandes / Sējuma saturā:

- Dr. G. Merkels politische Thätigkeit in Russland bis 1813, o. J., 22 lpp. / S.
- Causae rerum. Abschrift einer Schrift, die ich selbst von der mir vom Marquis Paulucci dazu mitgetheilten Correspondenz gemacht habe, Französisch, Deutsch, o. J. [nach 1813?], 56 lpp. / S.
- G. H. Merkel, Die heilige Zahl drei und die göttliche Trias, o. J., 2 lpp. / S.

Prūsijas feldmaršala, ģenerāļa J. D. L. Jorka (*Johann David Ludwig Yorck*, 1759-1830) un Krievijas armijas ģenerāļa, vēlāk – Vidzemes un Kurzemes ģenerālgubernatora, marķīza Filipo Pauluči (*Filippo Paulucci*, 1779-1849) sarakste un vēstules citām personām (kopā 37 vēstules, 1812.2./14.XI-1813.3./15.I). Vēstules pēc to norakstiem ar īpašu atļauju pārrakstījis Merķelis (sk. viņa piezīmi sākumā).

Sammlung Merkel 6: Ms. 801. LUAB R, inv. Nr. R4590

1. Geschichte der Yorkschen Convention im Jahre 1812, erläutert und mit einem Anhang versehen von Dr. G. Merkel, o. J., 5 lp. / Bl.

2. Die geheime Geschichte der Yorkschen Convention. Brouillon, der durch den Briefwechsel mit York und die Aufrufe der Zusch[auer] fortgesetzt vollendet werden muss, o. J., 1 lp. / Bl.

3. Anhang. Marchese Filippo Paulucci, o. J., 1 lp. / Bl.

Merķeļa uzmetumi par 1812. gada 30. decembrī noslēgto līgumu starp Krievijas un Francijas armijas Prūsijas korpusu, t. s. Taurogas jeb Jorka konvenciju.

Pielikumā (Anhang) Merķeļa biogrāfiskas piezīmes un atmiņas par Filipo Pauluči personību.

Garlība Merķeļa krājumā atrodas arī citu personu rokraksti, vēstules un vairāki iespaiddarbi, kas saistīti ar viņa biogrāfiju, darbību un paša rokrakstu saglabāšanu.